

Қазақ Советтік Социалистік Республикасының Мемлекеттік егемендігі туралы декларация жөнінде

Қазақ ССР Жоғарғы Советінің 1990 жылғы 25 қазандағы № 307-ХІІ Қаулысы
Қазақ Советтік Социалистік Республикасының Жоғарғы Советі **қаулы етеді:**

Қазақ Советтік Социалистік Республикасының Мемлекеттік егемендігі туралы декларация қабылдансын.

Қазақ ССР Жоғарғы Советінің

Председателі

Е. Асанбаев

Қазақ Советтік Социалистік Республикасының Мемлекеттік егемендігі туралы ДЕКЛАРАЦИЯ

Қазақ Советтік Социалистік Республикасының Жоғарғы Советі

Қазақстан халқының еркін білдіре отырып,

Республиканың барлық азаматтары үшін лайықты және тең тұрмыс жағдайын жасауға ұмтыла отырып,

Республикада тұратын халықтарды топтастыру мен олардың достығын нығайтуды бірінші дәрежелі міндет деп санай отырып,

Жалпыға бірдей адам праволары декларациясын және ұлттардың өзін-өзі еркін билеу правосын тани отырып,

қазақ ұлтының тағдыры үшін жауапкершілікті ұғына отырып,

ізгілікті демократиялық праволық мемлекетті құруға бел байлауды негізге ала отырып,

Қазақ Советтік Социалистік Республикасының мемлекеттік егемендігін жариялайды және осы Декларацияны қабылдайды.

1. Қазақ Советтік Социалистік Республикасы - егеменді мемлекет, ол басқа республикалармен Егеменді Республикалар Одағына ерікті түрде бірігеді және олармен өзара қатынастарын шарттық негізде құрады.

Қазақ ССР-і Одақтан еркін шығу правосын өзінде сақтап қалады.

2. Қазақ ССР-і ұлттық мемлекеттігін сақтау, қорғау және нығайту жөнінде шаралар қолданады.

Қазақ халқының және Қазақстанда тұратын басқа да ұлттардың төл мәдениетін, дәстүрін, тілін қайта түлету мен дамыту және олардың ұлттық қадір-қасиетін нығайту Қазақ ССР-і мемлекеттігінің аса маңызды міндеттерінің бірі болып табылады.

3. Қазіргі шекарасындағы Қазақ ССР-інің территориясы бөлінбейді және оған қол сұғылмайды, оның келісімінсіз пайдалануға болмайды.

Саяси партиялар, қоғамдық ұйымдар, бұқаралық бірлестіктер, өзге де топтар немесе жекелеген адамдар тарапынан Қазақ ССР-інің конституциялық құрылысына қарсы жасалатын кез келген күштеу әрекеттері, оның территориясының тұтастығын бұзуға шақыратын, сондай-ақ ұлт араздығын қоздыратын жария ұрандар заң бойынша жазаланады.

4. Республиканың барлық ұлт азаматтары Қазақстан халқын құрайды әрі ол Қазақ ССР-інде егемендіктің бірден-бір иесі және мемлекеттік өкімет билігінің негізі болып табылады, мемлекеттік өкімет билігін Қазақ ССР Конституциясы негізінде тікелей де, өкілетті органдар арқылы да жүзеге асырады.

Республиканың бүкіл халқы атынан Қазақ ССР Жоғарғы Советінің іс-қимыл жасауға правосы бар.

5. Қазақ ССР-інің өз азаматтығы бар және ол әрбір азаматқа ССРО азаматтығын сақтауға кепілдік береді.

Республика территориясында тұратын азаматтарға олардың қай ұлтқа және партияға жататындығына, тегіне, әлеуметтік және мүлік жағдайына, жынысына және діни нанымына, жұмысының түріне, тұрғылықты жеріне қарамастан, ССРО Конституциясы мен Қазақ ССР Конституциясында көзделген барлық праволар мен бостандықтарға кепілдік беріледі. Азаматтық және ұлттық тең праволылыққа қол сұғу заң бойынша жазаланады.

Қазақ ССР Конституциясы шеңберінде жұмыс істейтін қоғамдық, саяси және діни ұйымдардың, бұқаралық қозғалыстардың мемлекет және қоғам өміріне қатысуы үшін Қазақ ССР-і тең праволы мүмкіндіктерге кепілдік береді.

Қазақ ССР-і Республика ішіндегі, Республика мен басқа республикалар арасындағы көшу-қону процестерін реттеп отырады.

6. Қазақ ССР-інің мемлекеттік өкімет билігі Республика ішінде, сондай-ақ Одақтық шартта белгіленген шеңберде сыртқы қарым-қатынаста үстем, дербес, толық болады.

Қазақ ССР-і Республикадағы саяси, экономикалық, әлеуметтік және ұлттық-мәдени құрылысқа, оның әкімшілік-территориялық құрылымына байланысты барлық мәселелерді дербес шешеді, мемлекеттік өкімет және басқару органдарының құрылымы мен компетенциясын, сондай-ақ Республиканың символдарын белгілейді.

7. Республикада мемлекеттік өкімет билігі оны заң шығару, атқару және сот билігіне бөлу принципі бойынша жүзеге асырылады.

Заң шығару билігін Қазақ ССР Жоғарғы Советі жүзеге асырады.

Президент Республиканың басшысы болып табылады және онда ең жоғары өкімшілік-атқару билік болады.

Ең жоғары сот билігін Қазақ ССР Жоғарғы Соты жүргізеді.

Қазақ ССР территориясында оның заңдарының мүлтіксіз және бірыңғай атқарылуын қадағалауды оның Бас прокуроры жүзеге асырады. Қазақ ССР Бас

прокурорының кандидатурасын Республика Президенті ССРО Бас прокурорымен келісе отырып ұсынады және Қазақ ССР Жоғарғы Советі бекітеді.

8. Қазақ ССР территориясында, оның өз еркімен Одаққа берген мәселелерін қоспағанда, Қазақ ССР Конституциясы мен заңдарының үстемдігі орнатылады, оларды барлық мемлекеттік органдар, кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар, азаматтар мен азаматтығы жоқ адамдар сақтауға және орындауға тиіс.

Қазақ ССР-і өз территориясында Республиканың егеменді праволары мен Конституциясын бұзатын Одақтың заңдары мен оның жоғары органдарының басқа да актілерінің қолданылуын тоқтата тұруға праволы.

9. Жер және оның қойнауы, су, әуе кеңістігі, өсімдіктер мен хайуанаттар дүниесі, басқа да табиғи ресурстар, халықтың мәдени және тарихи қазыналары, бүкіл экономикалық, ғылыми-техникалық потенциал - Республика территориясындағы бүкіл ұлттық байлық Республика егемендігінің негізін құрай отырып, оның ерекше меншігінде болады.

Қазақ ССР-інде меншік формаларының алуан түрлі және тең болуы қамтамасыз етіліп, олардың қорғалуына кепілдік беріледі.

Қазақ ССР-і Одақтың, басқа одақтас республикалардың, шет мемлекеттердің, олардың азаматтары мен ұйымдарының мүліктік праволарын қорғауға кепілдік береді.

10. Қазақ ССР-і Республиканың Жоғарғы Советіне бағынатын мемлекеттік ұлттық банк, өзінің финанс-кредит жүйесін құруға праволы, мемлекеттік бюджетін дербес қалыптастырады, салық және одақтық-республикалық таможня жүйесін ұйымдастырады.

Қазақ ССР-і Республика үлесіне сәйкес жалпыодақтық мүліктегі, оның ішінде алмас , валюта қорлары мен алтын қорындағы өз үлесіне праволы.

11. Қазақ ССР-і Республиканың экологиялық ортасын қорғаудың, табиғи ресурстарды пайдаланудың тәртібін, ұйымдастырылуын дербес белгілейді, халықтың экологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз етеді және өз территориясында экологиялық қатер төндіретін көз болып табылатын кез келген кәсіпорындардың, мекемелердің, ұйымдардың, басқа да объектілердің құрылысына тыйым салуға және олардың жұмыс істеуін тоқтатуға праволы.

Республика территориясында ядролық қарудың сыналуына, жаппай қырып-жоятын қарудың өзге де түрлері (химиялық, бактериологиялық, биологиялық және басқалар) үшін сынау полигондарын салуға және олардың жұмыс істеуіне тыйым салынады.

Қазақ ССР-і одақтық органдардың, одақтас республикалардың және өзге мемлекеттердің іс-қимылынан, сондай-ақ өз территориясындағы ядролық және басқа полигондардың, әскери-өнеркәсіптік кешен объектілерінің қызметінен Республика халқының денсаулығына, табиғи ортасы мен экономикасына келтірілген зиянды өтетіп алуға праволы.

12. Өздерінің ұлттық-мемлекеттік және автономиялы құрылымдарынан тыс Қазақ ССР-інде тұратын немесе Одақ территориясында ондай құрылымдары жоқ ұлттар мен ұлыстардың өкілдеріне қоғам өмірінің барлық салаларында праволық теңдік пен тең мүмкіндіктерге кепілдік беріледі.

Қазақ ССР-і Республикадан тыс жерлерде тұратын қазақтардың ұлттық-мәдени, рухани және тіл жөніндегі қажетін қанағаттандыруға қамқорлық жасайды.

13. Қазақ ССР Жоғарғы Советі мен Қазақ ССР Президентіне бағынатын және солардың бақылауында болатын өз ішкі әскерлерін, мемлекет хауіпсіздігі және ішкі істер органдарын ұстауға, Қазақ ССР-нің правосы бар.

Одақ Үкіметімен келісім бойынша Республиканың өз азаматтарының әскери қызмет атқаруының тәртібі мен шарттарын белгілеуге, өз территориясында әскерлер мен қару-жарақтарды орналастыру мәселелерін шешуге правосы бар.

14. Қазақ ССР-інің халықаралық қатынастардың дербес субъектісі болуға, сыртқы саясатты өз мүдделеріне сай белгілеуге, дипломатиялық және консулдық өкілдіктер алмасуға, халықаралық ұйымдардың, оның ішінде Біріккен Ұлттар Ұйымының және оның мамандандырылған мекемелерінің қызметіне қатысуға правосы бар.

Республика шет мемлекеттермен экономикалық және сауда байланыстарын еріктілік пен тең праволылық принциптерін сақтай отырып, өзара тиімді шарттар негізінде құрады, сыртқы экономикалық қызмет мәселелерін дербес шешеді.

15. Республиканың егеменді праволарын қорғауды Қазақ ССР-і мен Одақ жүзеге асырады. Республиканың ажырағысыз правосын құрайтын мәселелерді шешуге араласудың қандайы болса да оның егемендігін бұзу деп бағаланады.

16. Қазақ ССР мемлекеттік егемендігінің символдары - герб, жалау, гимн - қасиетті болып табылады және оларды қорлаудың қандайы болса да заңмен жазаланады.

17. Декларация Одақтық шарт жасау, Қазақ ССР-інің жаңа Конституциясын, егеменді мемлекет ретінде Республиканың статусын жүзеге асыратын заң актілерін әзірлеу үшін негіз болып табылады.